

VINT-I-CINC ANYS FENT PINTURA

Armengol, porcs, pebrots i àngels

Rafael Armengol, ex-banderer d'allò que a començament dels seixanta van definir com «nou realisme», acaba de celebrar ara, amb una antològica a València, vint-i-cinc anys de faena ben feta.

Carles Gàmez

Fa alguns dies finalitzava a la sala Parpalló de València una mostra antològica sobre l'obra d'un dels noms més significatius de la renovació plàstica al País Valencià dels anys seixanta. D'aleshores ací, la pintura d'Armengol ha estat una referència constant —amb períodes d'hermetisme— i, com diu Aguilera Cerní al catàleg editat amb motiu de l'exposició, «mantenint la comunicació entre la consciència de la realitat i l'aventura experimental».

La pintura d'Armengol se'ns apareix associada als noms de Manolo Boix i Artur Heras, una espècie de «trinitat plàstica» que compartirien, durant molt de temps, punts de vista i possibilitats d'exposar, en paraules de Josep Palàcios. «En la meua família —ens comenta Armengol— no hi havia cap tradició artística; ningú que es dedicara a aquestes coses. Des de xiquet, a mi m'havia agradat molt el dibuix. Després, vaig matricular-me en l'Escola de Sant Carles. Això seria pel final dels cinquanta. Fou en aquest període que conec el Manolo Boix i també l'Artur Heras. El Manolo i jo érem els únics estudiants de la zona de la Ribera, ell de l'Alcúdia i jo de Benimodo, i és això d'anar en el tren cada dia a València, i veure un altre, també, carregat amb la maleteta i els pinzells, i de seguida férem amistat».

«Jo crec que nosaltres, com va assenyalar Fuster, mai no constituïrem un grup en el ple sentit de la paraula. El funcionament com a «equip» tenia l'avantatge de cara a exposar, i et permetia omplir la sala més fàcilment que no anant per separat. La primera exposició que férem junts va ser al seminari de Montcada, on hi havia un grup

de gent inquieta. El germà del Manolo, aleshores, n'era prior; després, exposàrem al Col·legi Major Alameda, a València, i, més tard, a la casa de mobles i decoració Martínez Medina...».

Per a Armengol, com per als altres pintors, la figura d'Alfons Roig ha estat fonamental en la seua formació.

Pintures 1965-1986

Romà de la Calle

A començament dels anys seixanta, juntament amb Boix i Heras, Rafael Armengol aborda la pràctica del que aviat començaria a denominar-se de manera generalitzada «nou realisme», coincidint també amb d'altres artistes en el conreu, dispar, d'aquesta tendència.

Si, d'una banda, és evident que en el «pia del contingut» destaca el realisme de la seua figuració (en les seues obres posteriors inclús s'arriba a parlar de foto-realisme), també és indiscutible que el «pla d'expressió» del seu llenguatge plàstic ha estat sempre una cadena ininterrompuda d'estudis

i anàlisis a l'entorn de la microestructura sintàctica de la imatge pròpia dels mass-media. Ho fa, no per realitzar un «pop» sui generis, sinó a fi d'assimilar, després de detinguts detallaments, el punt de partida de la trama lingüística assumida per la tecnologia d'uns tals mitjans.

A aquesta revisió del llenguatge plàstic, sòlidament inserit en la complexa tècnica de les comunicacions de masses, es va dedicar intensament Rafael Armengol, alhora que recollia en el seu particular neorealisme una diversificada tematització.

«Nosaltres ens trobàvem davant un ambient artístic quasi inexistent. La ciutat de València a tot estirar arribava a aquesta pintura postsorollista.

Pràcticament, fou ell el que ens va obrir els ulls, ensenyant-nos coses que no estaven al nostre abast. Encara que feia una assignatura relacionada amb

la litúrgia —ara no sé com en deien—, moltes voltes es passava per alt la història i ens portava llibres d'art, que comentàvem en classe. Fou un mestre per a tots».

Armengol no rebutja la qualificació de «crítica» a l'hora de parlar de la seua pintura. «Era necessari que fóra crítica, encara que al resultat final del quadre predominara el contingut purament plàstic. Però el plantejament inicial sí que partia amb una connotació crítica. També ha passat, però, com per exemple en la sèrie dels «porquets», que molta gent ha vist en els lleons que apareixen sota l'escala els lleons de les Corts espanyoles i en els porcs que baixaven, doncs, això... Jo, quan vaig pensar-ho, en primer lloc vaig veure la imatge d'aquest interior

exuberant, ple de referències renaixentistes. I, els «famosos porquets», com les víctimes que baixen, als quals esperen els lleons per devorar-los. I, tanmateix, la gent ho ha interpretat com una altra cosa... Tot això és curiós, però crec que també pot ser vàlid. És vàlid que, una volta fet el quadre, se t'escape; que comence a caminar per ell mateix».

Per a Armengol, el seu treball ha estat marcat pel contrapunt, «en valorar certes coses en contraposició a altres».

Un joc plàstic on la ironia té un paper important, però basat quasi sempre en un tractament molt depurat al servei d'una imatge impactant. «Quan vaig fer la sèrie de la matança del porc, vaig adonar-me que la gent es quedava més

en l'anècdota que ens els valors purament plàstics de l'obra, cosa que tampoc em preocupava excessivament, però, de tota manera, vaig imposar-me canviar de temàtica, i així va ser com va sorgir el tema de l'horta. Agafar el tema de l'horta, primer plans de vegetals, un tema que no es podia «interpretar», m'oferia la possibilitat de treballar purament en especulacions «artístiques». D'una part, hi havia això, però, de l'altra, hi havia la possibilitat de visualitzar tot un paisatge familiar, el meu entorn».

En les pintures d'Armengol hi ha una certa complaença pel barroquisme,

Rafael Armengol:
«Cromatisme per vibració».

En relació a la trajectòria investigadora d'Armengol sobre la base tècnica de la imatge, és possible diferenciar algunes etapes, prenent en qualitat de criteri els principals mitjans que analitza: el periòdic, la fotografia i la televisió:

D'una banda, la «trama del puntejat» (blanc/negre) que constitueix el fonament de les imatges oferides pels periòdics va merèixer prompte la seua reflexió. Un segon pas arribà quan augmentà l'interès per la «visió fotogràfica» i pels «recursos fotomecànics», en base a la quatricomia. La tècnica del color esdevé, així, nucli patent de les seues recerques, obrint-se l'etapa qualificada per alguns de fotorealisme en el conjunt de la seua obra.

Posteriorment, ja en el trànsit dels vuitanta, Armengol es centra en l'estudi i l'experimentació de la base tècnica, constitutiva de la trama òptico-cromàtica de la imatge televisiva.

Partint de l'anàlisi de les 625 línies, hasteix les seues obres a base d'un minuciós i prolix «ratllat vertical» de trama de colors, en la tècnica del qual entra en joc la dialèctica existent de manera natural entre els colors primaris-llum i primaris-matèria. Així, davant l'habitual combinació cromàtica «per transparència», es po-

tencia el cromatisme «per vibració», ja que el pas dels colors-matèria als colors-llum és la base òptica d'aquesta acurada macroestructuració que desenvolupa Armengol, sempre segons els graus d'intensitat desitjada per al resultat final de la pertinent figuració.

La seua esperada investigació plàstica i el recurrent interès per tot allò que l'envolta, el converteix —dins de la interpretació heterodoxa i fins i tot iconoclasta que el caracteritza— en agut simbolitzador de les nostres íntimes i quotidianes vivències. □

NOVETATS EN LLIBRES

LA VINYA DE SALOMO

Jonathan Latimer
Seleccions de la Cua de Palla, 67.
176 pàgs.

Li havia tocat una investigació difícil i perillosa: aquella gent de la Vinya de Salomó eren uns gàngsters, però, ¿podia ser que també fessin sacrificis humans? Inspirada en una secta real.

EDICIONS 62

DICCIONARI JURIDIC CATALÀ

Un volum de 14 x 21, 480 pàgines.

De venda a llibreries.
«Els diccionaris de l'Enciclopèdia».

ENCICLOPÈDIA CATALANA

VUIT DIES DE JUNY

Albert Draper
Col·lecció Tros de Paper, núm. 23

EDITORIAL EMPÚRIES

VALENCIA DINS LA TEMPESTA

Gonçal Castelló
Col·lecció Cul de Sac, núm. 1

Novel·la biogràfica sobre la guerra dels tres anys.

EDICIONS DEL BULLENT

CALAIX DE SASTRE

Rafel d'Amat i de Cortada, Baró de Maldà
Volum I: 1769-1791

Selecció i edició a cura de Ramon Boixareu.
Biblioteca Torres Amat, 4.

CURIAL EDICIONS CATALANES, SA.

EL PARANY SUIS

Magí Roselló
La Negra, 7

La primera aventura de Tito Testa, més conegut per Teté. Una mena d'home dels encàrrecs que tant serveix per a fregir un ou com per a planxar una corbata. Primera novel·la, també, de Magí Roselló.

EDICIONS DE LA MAGRANA

S'HA ACABAT EL BRÒQUIL!

Joaquim Carbó
La Unitat, núm. 114

Una mossa, un paio i uns originals censurats d'En Pedrolo que valen una fortuna.

EDITORIAL TRES i QUATRE

L'ESCLETXA ASSASSINA

Empar de Lanuza
Gregal Juvenil, 17

Un llibre insòlit. Històries de terror escrites per Empar de Lanuza.

GREGAL LLIBRES

DES DE LA CATALUNYA DEL SUD

Josep Guia
El Martinet, 2. 197 pàgs.

Una catalanitat senzillament viscuda i proclamada, una persistent defensa de la terra, un crit d'independència. Des de València, i arreu.

EDICIONS LLUITA

UN CRIM AL PARALELO

Rafael Tasis
La Unitat, 115

Un nou cas de Caldes i Vilagut en la novel·la més negra d'En Tasis.

EDITORIAL TRES I QUATRE

una posada en escena quasi teatral. «Jo crec que aquest aspecte escenogràfic que apareix en els meus quadres està arrelat en la nostra tradició. El nostre gust per la cosa barroca, exuberant... Allò que es diu l'*horror vacui*, el desig d'omplir-ho tot».

Una altra referència en la seua pintura és la utilització d'imatges, de fonts d'altres pintors. «Sóc un enamorat del *Quattrocento*; després, dels flamencs. Quan he agafat un quadre de Botticelli, o de Van der Weyden o de Lucas Cranach, és perquè m'agrada, perquè és el quadre que voldria haver pintat. Ara bé, el cas de Joan de Joanes m'oferia la possibilitat d'utilitzar una imatge molt tipificada, molt nostra. Tota aquesta iconografia popular d'estampetes. El vaig agafar per això, perquè era una imatge molt assumida per la religió. ¿Irreverent? No crec que els meus quadres siguin irreverents. L'única cosa que m'he proposat en la meua pintura és poder pintar amb llibertat, sense tabús de cap tipus».

Fa unes setmanes desapareixia una de les figures més suggestives del *Pop-art*, Andy Warhol, un moviment que tindria gran influència en l'obra d'Armengol. Ara ens ho matisa. «Allò del pop americà, indubtablement, ens va marcar. Tot aquest joc mitificador, d'una banda, dels objectes més quotidians, i de l'altra, la mirada irònica i alhora desmitificadora de la política, la religió, etc. Quan vaig veure aquells quadres de l'Andy Wahrol, encara que fóra a través de les làmines d'un llibre, em va colpir molt, perquè, a més, jo els trobava molt integrats en els llenguatges de l'època».

Armengol comparteix el seu treball artístic amb la docència, impartint classes de dibuix a l'institut de Carlet. «Actualment no estic en cap galeria. Estar en una galeria em facilitaria molt les coses. Ara, des del meu taller he d'estar pendent on exposar, he de moure'm, fer relacions públiques... El que té un caràcter que s'estima totes aquestes coses, doncs, molt bé; però, en canvi, si no t'agraden, com em passa a mi, trobes moltes dificultats. Potser també perquè mai m'ha atret fer «vida social».

Armengol parla, finalment, de la darrera exposició. «A mi, fer aquesta antològica m'ha donat la possibilitat de veure una bona part de la meua obra —per problemes d'espai s'han quedat fora uns trenta quadres— reunida, i veure si totes les imatges es relacionaven bé. Veure si tota l'evolució és coherent. I, sobretot, de cara a la meua trajectòria futura». □

LLIBRERIA TRES I QUATRE

Pérez Bayer, 11. Tel. 352 91 10. 46002-València